ZBIÓR

UKŁADÓW ZBIOROWYCH PRACY

ROK III Warszawa, dnia 21 lutego 1939 r. Nr 13

TREŚĆ:

.33

ORZECZENIE

Nadzwyczajnej Komisji Rozjemczej, ustalające warunki pracy i płacy robotników rolnych na obszarze województwa wołyńskiego na rok służbowy 1939/40.

Na podstawie ustawy z dnią 18 lipca 1924 r. w przedmiocie uprawnień Ministra Pracy i Opieki Społecznej do powoływania Nadzwyczajnych Komisji Rozjemczych do załatwiania zatargów zbiorowych pomiędzy pracodawcami a pracownikami rolnymi (Dz. U. R. P. Nr 71, poz. 686) oraz zarządzenia Ministra Opieki Społecznej z dnia 11 stycznia 1939 r. (Zbiór Układów Zbiorowych Pracy Nr 4 ,poz. 9) i obwieszczenia Ministra Opieki Społecznej z dnia 24 stycznia 1939 r. (Zbiór Układów Zbiorowych Pracy Nr 5, poz. 16)

Nadzwyczajna Komisja Rozjemcza w składzie:

Przewodniczący: p. *Stefan Kwapiński*, inspektor pracy V Okręgu w Lublinie, jako przedstawiciel Ministerstwa Opieki Społecznej,

Członkowie: p. *Tadeusz Kozyrski*, sędzia Sądu Okręgowego w Lublinie, jako przedstawiciel Ministerstwa Sprawiedliwości i

p. *Konstanty Czerniewski*, radca Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych, jako przedstawiciel Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych,

na posiedzeniu w dniu 31 stycznia 1939 r. w Lublinie, po wysłuchaniu przedstawicieli pracodawców i pracowników rolnych,

o r z e k ł a:

DZIAŁ I. ORDYNARIUSZE.

Zasady ogólne.

§ 1.

1. Orzeczenie niniejsze dotyczy z jednej strony wszystkich pracodawców gospodarstw folwarcznych, z drugiej zaś strony pracowników z normalną zdolnością do pracy: fornali, parobków, stróżów, pastuchów, polowych, karbowych, stangretów i gumiennych.

2. Karbowi, stangreci i gumienni otrzymują żyta w wysokości co najmniej o 1 kwintal więcej od fornala.

3. Inwalidzi, pracujący na równi z pozostałymi pracownikami z normalną zdolnością do pracy w rolnictwie, pobierają równe z nimi wynagrodzenie tak w gotówce, jak i w naturaliach. Inwalidzi o zmniejszonej zdolności do pracy mogą być godzeni na niższych warunkach.

§ 2.

1. Orzeczenie niniejsze obowiązuje na rok. Rok służbowy zaczyna się od dnia 1 kwietnia 1939 r., a kończy się dnia 31 marca 1940 r. Obie strony obowiązuje trzymiesięczne wypowiedzenie indywidualnej umowy pracy przed upływem terminu wygaśnięcia niniejszego orzeczenia, a najpóźniej dnia 31 grudnia 1939 r. Robotnikowi, któremu wymówiono pracę, pracodawca

obowiązany jest wydać przy wymówieniu zaświadczenie o zwolnieniu (konotatkę). Niewypowiedzenie umowy o pracę do dnia 31 grudnia 1939 r. włącznie oznacza zawarcie umowy na rok następny. Uchylenie się przez którąkolwiek ze stron od przyjęcia wypowiedzenia umowy o pracę tejże nie przedłuża. Rozwiązanie stosunku służbowego w ciągu roku nastąpić może na zasadzie orzeczenia Komisji Rozjemczej lub też wyroku sądów państwowych, działających według kompetencji.

§ 3.

1. Zatargi, wynikłe na tle umowy o pracę pomiędzy pracodawcami a robotnikami, regulują Komisje Rozjemcze, bądź sądy państwowe według kompetencji. Do czasu uzyskania właściwego orzeczenia lub wyroku nie wolno:

a) pracodawcom wstrzymać świadczeń,

b) pracownikom przerywać pracy.

2. W przypadkach wyjątkowo ciężkich przewinień pracodawca może wstrzymać przed orzeczeniem lub wyrokiem świadczenia w zbożu i w gotówce, w razie jednak wygrania sporu przez robotnika, pracodawca winien wydać wstrzymane świadczenia wraz z dodatkiem miesięcznym w wysokości 2% od wstrzymanej należności.

3. W sporach o świadczenia za dowód uregulowania należności służy książeczka obrachunkowa, książka najmu i robocizny, a także pokwitowanie zawierające wykaz wydanych świadczeń w naturze i gotówce z datami określającymi czas, za który świadczenia te zostały wydane.

4. W razie zalegania z wypłatą wynagrodzenia gotówkowego lub naturaliów:

a) gdy zaległość jest niezawiniona przez pracodawcę, wówczas w myśl ogólnych zasad prawa przysługują robotnikowi tytułem odszkodowania za opóźnienie odsetki ustawowe, licząc od dnia wymagalności wynagrodzenia (w myśl obecnie obowiązujących przepisów wynoszą odsetki te 8 od 100 w stosunku rocznym; w myśl art. 248 § 2 kodeksu zobowiązań odsetki te należą się bez potrzeby wykazania jakiejkolwiek szkody i bez względu na to, czy pracodawca dopuścił się winy);

b) gdy zaległość jest zawiniona przez pracodawcę, odsetki zwłoki wynosić będą półtora procent w stosunku miesięcznym.

§ 4.

Orzeczenie niniejsze stanowi w myśl ustawy z dnia 18 lipca 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr 71, poz. 686) podstawę przy zawieraniu umów indywidualnych. Indywidualne umowy pracy zawierające warunki dla pracowników mniej korzystne, niż warunki niniejszego orzeczenia, są nieważne, z wyjątkiem specjalnych wypadków, przewidzianych w tymże orzeczeniu.

§ 5.

1. Pracownik otrzymuje od pracodawcy bezpłatnie książeczkę obrachunkową, zawierającą kontrolę wydawanej ordynarii i pensji wraz z potrąceniami i spisem powierzonych mu inwentarzy. Książeczka ta winna być podpisana przez pracodawcę lub jego zastępcę oraz pracownika. Poza tym pracodawca wydaje bezpłatnie robotnikom swego folwarku na ręce wybranego przez nich przedstawiciela jeden egzemplarz orzeczenia na rok 1939/40.

2. Książeczki obrachunkowe, złożone u pracodawcy, nie powinny być dłużej przetrzymywane niż 10 dni.

§ 6.

1. Zawarcie indywidualnej umowv z ordynariuszem nie może być uzależnione od trzymania przez niego posyłek (czeladzi).

2. Żony pracowników nie mogą być zmuszane do pracy. Dojenie krów i inne roboty odbywać się mogą na zasadzie osobnej umowy.

Czas pracy.

§ 7.

1. Przeciętny czas pracy w rolnictwie w ciągu roku ustala się na 9 godzin 20 minut, przy czym rozkład godzin ustala się podług poniższej tabeli. Tabela ta ułożona jest na zasadzie czasu słonecznego, który się różni od czasu państwowego w województwie wołyńskim o 45 minut. Robotnicy fornale mają być zwalniani przed południem o pół godziny wcześniej, aniżeli inne kategorie robotników, a to do koniecznego obrządku inwentarza. O ile jednak obrządek koni powierzony jest specjalnemu pracownikowi, wcześniejsze zwalnianie nie jest obowiązujące.

Tabela czasu pracy.

Miesiąc		Praca do południa od godz. — do godz.	Przerwa na śniadanie godzin	Przerwa na obiad godzin	Praca po południu od godz. — do godz.	Przerwa na podwieczor. godzin
Styczeń		8.00—12.00	—	1½	1.30—4.00	—
Luty		7.30—12.00	—	1½	1.30—5.00	—
Marzec	1—15 16—31	7.00—12.00	—	1½	1.30—5.45 1.30—6.15	—
Kwiecień	1—15 16—30	6.00—12.00	½	1½	1.30—6.45 1.30—7.15	—
Maj	1—15 16—31	6.00—12.00	½	1½	1.30—7.30 1.30—8.00	½
Czerwiec	1—30	6.00—12.00	½	2	2.00—8.20	½
Lipiec	1—15 16—31	6.00—12.00	½	2	2.00—8.20 2.00—8.00	½
Sierpień	1—15 16—31	6.00—12.00	½	2	2.00—7.50 2.00—7.15	½
Wrzesień	1—15 16—30	6.00—12.00	½	1½	1.30—6.30 1.30—6.15	—
Październik	1—15 16—31	7.00—12.00	—	1½	1.30—5.30 1.30—5.00	—
Listopad		7.30—12.00	—	1½	1.30—4.15	—
Grudzień		8.00—12.00	—	1½	1.30—3.45	—

2. Za początek pracy rano i po południu uważa się wyjście z podwórza lub z naznaczonej zbiórki przed mieszkaniami pracowników, a za koniec zejścia z pola. O ile pole leży dalej, niż 2 kilometry od podwórza, robotnika należy zwolnić z pracy o 10 minut wcześniej w stosunku do każdego kilometra powyżej dwóch.

3. W razach istotnej potrzeby powyższy podział rozpoczęcia i końca pracy oraz przerw jedzeniowych może być zmieniony, jednakże tylko w ten sposób, by ogólna ilość godzin pracy pozostała ta sama.

4. Na żądanie pracodawcy w razie pilnej potrzeby pracownicy są obowiązani do pracy poza wyżej określonym czasem, lecz za osobnym wynagrodzeniem po cenach za godzinę w wysokości 35 gr. Wynagrodzenie to nie ma zastosowania, jeżeli pracodawca udzielił robotnikowi następnego dnia urlopu na czas o 50% dłuższy, niż trwała praca ponad normę dnia poprzedniego. Do robotników, pobierających wynagrodzenie za roboty wykonane poza unormowanym wyżej czasem pracy, nie zaliczają się pastuchy, stróże nocni, dozorcy i stangreci, o ile wykonywane przez nich roboty nie przekraczają zakresu ich zwykłych obowiązków.

5. Wypłata za pracę w godzinach nadliczbowych winna być dokonywana w terminach miesięcznych z dołu.

6. Samowolne i nieuzasadnione opuszczenie roboty podczas godzin pracy oraz niestawienie się do pracy jest niedopuszczalne. Samowolne opóźnienie się jest niedopuszczalne i powoduje potrącenia w stosunku procentowym — jak przy nadgodzinach.

§ 8.

1. Obrządek inwentarza odbywa się poza godzinami pracy bez specjalnej dopłaty. Wstawanie do obrządku inwentarza oraz naszykowanie wozów i narzędzi powinno mieć miejsce nie wcześniej, niż na dwie godziny przed rozpoczęciem pracy.

2. Obrok, siano itp. karm dla inwentarza ma być przygotowany uprzednio w godzinach pracy w miejscach na to przeznaczonych. Kolejne sypianie w nocy w stajni oraz dyżury w dnie świąteczne obowiązują wszystkich fornali i parobków bez specjalnej dopłaty. Dla dyżurnych sypiających w stajni powinna być urządzona prycza z siennikiem.

3. Pastuch jest wolny od pracy co trzeci dzień świąteczny (niedziele i święta) i na ten czas zostaje zastąpiony

przez innych wyznaczonych w tym celu pracowników, za wynagrodzeniem powszedniego dnia pracy, przy czym przedostatni ustęp § 7 oraz § 10 nie mają zastosowania.

4. Do siania nawozów sztucznych pracodawca daje pracownikom worki i dopłaca on do hektara 20 groszy. Prócz tego przy sianiu nawozów sztucznych gryzących, a zwłaszcza azotniaku wapna, nie mogą bezpośrednio być zatrudnione kobiety i młodociani do lat 18-tu; pracownicy zaś używani do ich siania mają otrzymywać ochraniacze na oczy. W razie choroby lub innych okoliczności, uniemożliwiających stawienie się do pracy, pracownik obowiązany jest zawiadomić o tym pracodawcę lub jego zastępcę przed dyspozycją ranną.

§ 9.

1. Stróże mają codziennie wolny czas do zakończenia robót przedpołudniowych. W czasie przerwy obiadowej obowiązani są do stróżowania. Po przerwie zaś otrzymują czas wolny, równy przerwie obiadowej stosownie do tabeli czasu pracy (§ 7). Następnie stróże mogą być zatrudnieni przy robotach koło inwentarza, w domu itp., z wyjątkiem czterech miesięcy: listopada, grudnia, stycznia i lutego. W miesiącach zaś od pierwszego października do 31 marca stróż otrzymuje kożuch dworski na czas warty, która nie może zaczynać się wcześniej, niż o godzinie 18-tej (6-tej).

2. Stróż przyłapany na spaniu podczas pełnienia obowiązków stróżowania może być ukarany za pierwszym razem grzywną w wysokości 8 kg żyta, za drugim razem grzywną w wysokości 16 kg żyta, za trzecim razem wydaleniem. Ukarany ma prawo odwołania się do Komisji Rozjemczej, której orzeczenie jest ostateczne.

§ 10.

1. Praca w dni świąteczne może być wykonywana li tylko za obopólną zgodą i za wynagrodzeniem po cenach za godzinę 45 gr; w gorzelniach i krochmalniach, na żądanie pracodawcy, praca odbywa się zgodnie z ustawą z dnia 18 grudnia 1919 r. (Dz. U. R. P. z 1933 r. Nr 94, poz. 734) i również po 45 gr za godzinę.

2. Ilość dni świątecznych obowiązuje zgodnie z rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 15 listopada 1924 r. o dniach świątecznych (Dz. U. R. P. Nr 101, poz. 928), ustawą z dnia 18 marca 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr 34, poz. 234)

i ustawą z dnia 23 kwietnia 1937 r. o święcie Niepodległości (Dz. U. R. P. Nr 33, poz. 255). Świętowanie odbywa się podług kalendarza wyznania pracownika.

§ 11.

W dni ulewne i wyjątkowej niepogody roboty w polu nie powinny być wykonywane.

Stosunek wzajemny.

§ 12.

1. Pracodawców oraz ich zastępców obowiązuje grzeczne traktowanie pracownika i ścisłe przestrzeganie warunków umowy, a zwłaszcza regularne wypłacanie świadczeń i płac, przewidzianych umową; pracowników obowiązuje grzeczność wobec pracodawców i ich zastępców, ścisłe przestrzeganie zawartych umów, pilne i sumienne spełnianie obowiązków, dążność do największej wydajności pracy i stosowanie się do wszystkich zarządzeń pracodawcy lub jego zastępcy, odnoszących się do wykonywania obowiązków służbowych oraz przestrzeganie wszystkich przepisów porządkowych w obrębie folwarku, jako też dbałe i staranne obchodzenie się z powierzonym sobie inwentarzem żywym i martwym.

2. Delegat, mąż zaufania (przedstawiciel robotników) nie może być gorzej traktowany od innych pracowników.

Warunki wynagrodzenia.

§ 13.

Zgodnie z § 16 niniejszego orzeczenia ordynariusze pobierają płace w gotówce kwartalnie z dołu. Wypłata pensji winna następować nie później niż dnia 7-go następnego miesiąca.

§ 14.

1. Wysokość ordynarii dla poszczególnych powiatów określa § 16 niniejszego orzeczenia. Ordynarię wydaje się z góry i to w pierwszych dwóch tygodniach każdego kwartału lub miesięcznie w pierwszym tygodniu. W razie niemożności wydania należnej ordynarii z powodu wypadków losowych lub w terminie na 1 lipca, ustalenie terminu ma nastąpić w drodze bezpośredniego porozumienia stron.

2. Zboże wydawane na ordynarię musi być zdrowe, dobrze oczyszczone, w gatunku, jaki posiada majątek.

§ 15.

1. W sprawie składu ordynarii postanawia się co następuje: a) pracownik otrzymuje pszenicy w I kategorii powiatów 3 kwintale, w II i III kategorii powiatów 2 kwintale; b) co najmniej 8 kwintali otrzymuje w życie; c) resztę zboża, brakującą dla ustalonej dla majątku normy ordynarii, wydaje się w jęczmieniu.

2. W majątkach, gdzie sieją groch w dostatecznej ilości, ordynariusze mogą żądać zamiast 1 kwintala pszenicy 80 kg grochu.

3. W majątkach, gdzie nie sieją pszenicy, wydaje się żyto w stosunku: za kwintal pszenicy 1.30 kwintala żyta.

§ 16.

Pensje i ordynarie na rok 1939/40 ustala się według poniższych norm:

I kategoria: pensji 140 zł oraz ordynarii 13 kwintali obowiązuje w powiatach: dubieńskim bez gminy Radziwiłłów, krzemienieckim, zdołbunowskim, horochowskim z wyjątkiem gminy Kisielin, rówieńskim z wyjątkiem gminy Klewań, włodzimierskim z wyjątkiem gmin: Olesk, Werba na północ od rzeki Turii i Korytnica, łuckim z wyjątkiem gmin: Kołki, Silno, Szczurzyn, Rożyszcze, Miedwieże, Trościaniec i Poddębce.

II kategoria: pensji 120 zł, ordynarii 12 kwintali obowiązuje w powiatach: kostopolskim, w gminie Radziwiłłów pow. dubieńskiego, gminie Klewań pow. rówieńskiego, w gminach: Werba na północ od rzeki Turii, Olesk i Korytnica pow. włodzimierskiego, gminach: Rożyszcze i Poddębce pow. łuckiego oraz gminach: Nowy Dwór, Turzysk i Hołoby pow. kowelskiego i gm. Kisielin pow. horochowskiego.

III kategoria: pensji 100 zł oraz ordynarii 12 kwintali obowiązuje w powiatach: lubomelskim, kowelskim z wyjątkiem gmin: Nowy Dwór, Turzysk i Hołoby oraz w gminach: Kołki, Silno, Szczurzyn, Miedwieże, Trościaniec pow. łuckiego oraz w powiecie sarneńskim.

§ 17.

Mielenie zboża odbywa się na koszt pracodawcy w młynie przez niego wskazanym, przy czym nie więcej niż połowa

ordynarii na pytel. W zamian za mielenie pracodawca może wydać pracownikowi dodatkową ilość żyta równą 1 metrowi.

§ 18.

Parobcy samotni w wieku ponad 18-cie lat zdolni do wszelkich robót w polu, pracujący w konie, mogą być wynagradzani miesięcznie i otrzymują dworski stół w czeladnej kuchni lub ekwiwalent w wysokości 60 kg żyta miesięcznie oraz wynagrodzenie w gotówce: w powiatach I kategorii — 30 złotych miesięcznie, w powiatach II kategorii — 27½ złotego miesięcznie i w powiatach III kategorii — 25 złotych miesięcznie.

Ziemia pod ziemniaki.

§ 19.

1. Pracownik otrzymuje pod ziemniaki, kapustę i ogrodowiznę ziemi wynawożonej 0.45 hektara. W zamian za 0.45 hektara ziemi może być wydane 50 kwintali ziemniaków gotowych.

2. Sadzenie ziemniaków winno odbywać się, jeżeli nie umówiono się inaczej w danym majątku, w połowie między początkiem a końcem sadzenia ziemniaków dworskich. Pole przeznaczone pod ziemniaki powinno być w takim samym stanowisku, jak pole przeznaczone pod ziemniaki dworskie. Przygotowanie mechaniczne ziemi pod ziemniaki i obróbka ich winny być takie same, jak ziemniaków dworskich. Zastrzega się, że wszystkie ziemniaki pracowników powinny być sadzone obok siebie na jednym miejscu. Na ziemi wydzielonej w polu pod ziemniaki mogą być sadzone tylko okopowe, a to w celu przestrzegania płodozmianu.

§ 20.

1. Pracownik ma prawo trzymać dwie krowy z jednym przychówkiem do dwóch miesięcy, na pełnym utrzymaniu dworskim.

2. Jeżeli pracownik trzyma jedną sztukę bydła — otrzymywać będzie 120 litrów mleka w ciągu roku na okres zapuszczenia krowy.

3. Jeżeli pracownik krów nie trzyma, to otrzymywać będzie 1½ litra mleka dziennie przez cały rok.

4. W majątkach, w których pracodawca stawia za warunek, żeby pracownik nie trzymał jednej lub obydwu krów, ordynariusz otrzymywać będzie za każdą nietrzymaną krowę po 1 litrze mleka dziennie w ciągu 6 miesięcy zimowych i po $1^1/_2$ litra mleka dziennie w ciągu 6 miesięcy letnich.

5. Pracownik otrzymuje mleko świeże niezbierane.

6. W razie niemożności wydania mleka pracownik otrzymuje równoważnik w gotówce lub w życie, licząc 1 litr mleka równy 1 kg żyta.

§ 21.

Pracownik ma prawo trzymać dowolną ilość trzody chlewnej w granicach istniejącego pomieszczenia w chlewach czeladnych. Trzymanie kur jest dozwolone, trzymanie zaś gęsi, kaczek, gołębi, królików itp. zależne od obopólnej umowy.

Opał.

§ 22.

1. Pracownik otrzyma 13 jednostek opałowych; jednostka opałowa równa się:

10,2 m^3 p torfu sztychlowego,

6,8 m^3 p torfu deptanego,

$2^1/_2$ kwintala węgla,

1 kupce gałęzi wymiaru 1,75 m szerokości, 1,75 m wysokości i 2 m długości.

2. Przy wydawaniu opału w drzewie obowiązuje wydanie 12 m sześciennych przestrzennych drzewa szczapowego suchego, przy czym 1 m^3 przestrz. drzewa szczapowego równa się 1,5 m^3 p karpiny rąbanej lub 1,25 m^3 p drzewa niesuchego.

3. Wybór materiału opałowego przysługuje pracodawcy, zastrzega się jednak, że przy wydawaniu węgla co najmniej 1/4 opału, a przy wydawaniu w innym materiale co najmniej 1/2 opału musi być wydana w szczapach.

4. Torf powinien być wydawany normalnie w suchym stanie i przeciętnie w dobrym gatunku.

Mieszkania.

§ 23.

1. Mieszkanie pracownika winno składać się zasadniczo co najmniej z jednej izby z podłogą drewnianą oraz komory.

W wypadku gdy w mieszkaniach pracowników nie zostały ułożone podłogi, pracodawca winien dodatkowo wydać 2 m[3] drzewa szczapowego w stosunku rocznym ponad normę opału przewidzianego w § 22.

2. Izby winny być wytynkowane, ze szczelnymi drzwiami i oknami na zawiasach. W oknach mają być całe szyby; w razie stłuczenia szyby pracownik obowiązany jest wstawić ją w ciągu 2-ch tygodni.

3. Wapna niegaszonego do bielenia dostarcza pracodawca 2 razy do roku w ogólnej ilości 15 kg na mieszkanie. Podłogi mają być położone i piece doprowadzone do porządku. Mieszkania mają być ze szczelnym dachem; tam gdzie dachy są popsute, muszą być naprawione w ciągu miesięcy letnich. W majątkach, gdzie woda zacieka do piwnic i mieszkań pracowników, winny być one zabezpieczone w ciągu lata od wody napływowej.

4. Pracodawcy winni dbać, aby otoczenie mieszkań pracowników było higieniczne. Obowiązuje wybrukowanie dostępu do studzien oraz zastąpienie zgniłych cembrzyn nowymi lub też zapewnienie pracownikom w inny sposób zdrowej i czystej wody do picia.

5. Zbiorniki na nawóz nie mogą znajdować się w bliższej odległości, aniżeli 20 metrów od mieszkań służbowych. Pracownicy mają składać nawóz ze swoich chlewów w przeznaczonym na to miejscu. W pobliżu mieszkań mają znajdować się zasłonięte ustępy w dostatecznej ilości, które pracownicy obowiązani są utrzymywać w porządku i czystości. Gdzie jest odpowiednie pomieszczenie w dotychczasowych budynkach, jak również przy mieszkaniach, powinna być urządzona łaźnia. W innych majątkach, o ile istnieje możliwość, pracodawcy są obowiązani do urządzenia kąpieli.

6. Pożądanym jest, aby pracodawcy, mający w folwarkach elektryczność, wprowadzali ją do mieszkań pracowników. Koszty prądu płaci pracownik.

7. Pracownicy są obowiązani utrzymywać mieszkania w porządku; trzymanie inwentarza w mieszkaniu jest stanowczo wzbronione. Sublokatorów nie wolno przyjmować bez zgody pracodawcy, któremu przy wprowadzeniu się ma być zameldowany skład rodziny pracownika.

8. Pracodawca obowiązany jest dostarczyć robotnikom specjalną izbę pogrzebową, o ile w mieszkaniach robotniczych znajduje się wolna izba.

§ 24.

Pracownik otrzymuje pomieszczenie na ziemniaki, pomieszczenie dla bydła we wspólnej czeladnej oborze lub specjalnie przeznaczonym budynku oraz pomieszczenie dla 2-ch sztuk trzody chlewnej i pomieszczenie na opał, nadto w miarę potrzeby słomę do sienników oraz ściółkę dla swego inwentarza, przy czym nawóz stanowi własność pracodawcy.

Ubezpieczenia.

§ 25.

1. Pracodawca ponosi koszty leczenia pracownika i jego rodziny zgodnie z ustawą z dnia 28 marca 1933 r. o ubezpieczeniu społecznym (Dz. U. R. P. Nr 51, poz. 396), zmienionej rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. (Dz. U. R. P. Nr 95, poz. 855).

2. Koszty leczenia (z wyjątkiem wypadków nagłych) obciążają pracodawców tylko w tym wypadku, gdy pracownik leczy się bądź u lekarza wskazanego przez pracodawcę, bądź u lekarza powiatowego, a koszty szpitalne jedynie wówczas, gdy pracownik został skierowany do szpitala na skutek zarządzenia jednego z wyżej wymienionych lekarzy.

3. W razie sporu rozstrzyga Komisja Rozjemcza na podstawie dowodów i rachunków przedstawionych przez pracodawcę. Jeżeli pracodawca dowodów pisemnych nie dostarczy, pracownik nie będzie zobowiązany do zapłacenia 10% kosztów.

4. Pracodawcy nie są obowiązani opłacać zabiegów techniczno-dentystycznych.

§ 26.

1. Do czasu wprowadzenia ubezpieczeń pogrzebowych, na wypadek śmierci pracownika, żona lub dzieci zmarłego mają otrzymywać przez pół roku: połowę pensji, połowę ordynarii, utrzymanie dla jednej krowy, pół ziemi pod kartofle, jak również możność korzystania ze wszystkich innych świadczeń, przewidzianych w niniejszym orzeczeniu na równi z innymi pracownikami. Jeżeli rodzina zmarłego pracownika posiada dwie krowy, to druga krowa otrzymuje w lecie paszę na pastwisku, a w zimie sieczkę; o ile posiadają jedną krowę, a orzeczenie przewiduje dodatek w mleku zamiast drugiej krowy, dodatek ten zostaje obliczony w stosunku 10 litrów mleka za każdy miesiąc przepracowany od 1-go kwietnia 1939 r. przez zmarłego

pracownika. Jeżeli ziemniaki zostały zasadzone przed śmiercią ordynariusza, rodzina zmarłego ma prawo do całego zbioru. Na koszty pogrzebu otrzymuje tytułem zapomogi 25 złotych i trumnę robioną na miejscu lub też w razie odmowy przyjęcia trumny równoważnik w gotówce.

2. Mieszkający razem członkowie rodziny zmarłego pracownika, korzystający z powyższej zapomogi, nie mogą chodzić do roboty poza obrębem folwarku, jeżeli przed śmiercią ordynariusza stale się do niej nie zobowiązywali. Wynagrodzenie członków rodziny zmarłego ordynariusza za pracę nie może być niższe od cen obowiązujących w folwarku dla danej kategorii robotników.

§ 27.

Na wypadek śmierci żony pracownika otrzyma on tytułem zapomogi 25 złotych, na wypadek śmierci dziecka — 15 złotych. We wszystkich wypadkach powyższych otrzyma także trumnę zrobioną na miejscu lub w razie odmowy przyjęcia trumny równoważnik w gotówce.

§ 28.

Celem uniknięcia nieszczęśliwych wypadków mają być wprowadzone ochraniacze we wszystkich tych maszynach, do których zastosować się dadzą.

§ 29.

1. Do czasu wprowadzenia ustawowego ubezpieczenia na starość pracodawcom nie wolno przy końcu roku służbowego wręczać konotatek tym ordynariuszom, którzy przepracowali na dobro pracodawcy lub danego gospodarstwa 25 lat, oraz tym pracownikom dniówkowym, którzy przepracowali w danym gospodarstwie lub u danego pracodawcy 25 lat, w tym uprzednio przynajmniej 20 lat w charakterze ordynariusza.

2. Powyższy okres 25 lat liczy się dla robotników i ordynariuszy od ukończenia 18 roku życia.

3. Tytułem do zwolnienia tych ordynariuszy nie może być niezdolność do pracy, lecz przewinienia służbowe.

4. Ordynariusze objęci niniejszym artykułem obowiązani są do wykonania swych obowiązków w granicach swej zdolności do pracy, pomimo przepracowanych 25 lat.

5. W wypadku stwierdzenia zupełnej niezdolności do pracy z powodu starości ordynariusz nie jest obowiązany do pracy

i w tym wypadku świadczenia jego mogą być obniżone, jednak nie niżej niż do połowy świadczeń ordynariusza.

6. Udowodnienie zupełnej niezdolności do pracy lub jej zmniejszenia ciąży na pracowniku.

§ 30.

Rezerwistom powołanym na ćwiczenia lub w razie mobilizacji wydaje się świadczenia, zgodnie z obowiązującymi w tej mierze ustawami i nie uważa się tego za przerwę w pracy (do § 29 nin. orzecz.).

Ochronki.

§ 31.

Pracodawcy utrzymują ochronkę dla dzieci w wieku od lat 4-ch do 7-miu w folwarkach, w których liczba dzieci w tym wieku przekracza 25. Inspektor pracy w porozumieniu z inspektorem szkolnym rozstrzyga, czy przeszkodą do utworzenia ochronki jest brak lokalu.

Urlopy.

§ 32.

1. Pracownik otrzymuje w ciągu roku 10 dni urlopu w dni nieświąteczne bez potrącenia świadczeń. Pracownik może zażądać w czasie zimy urlopu nieprzerwanego do 6-ciu dni, przy tym jednocześnie nie więcej niż jeden z folwarku.

2. Wybór dni urlopu odbywa się w porozumieniu z pracodawcą z wyjątkiem wyjazdów, spowodowanych pisemnym wezwaniem związków zawodowych, w tym bowiem wypadku pracodawca winien jest zgodzić się na zaproponowany dzień urlopu.

3. W czasie pilnych robót, jak siewy, żniwa, sianokosy, kopanie — urlopy mogą być wydawane w wypadkach tylko wyjątkowo pilnych. Wyjazdy na skutek wezwania urzędów państwowych nie są wliczane do urlopów. O ile pracodawca zgadza się na łączne dwa lub trzy dni urlopu, które obejmują jedno święto, dzień ten liczy się za dzień urlopu. Poza tym odchodzącemu robotnikowi należy się sześć dni wolnych na wyszukanie pracy.

Strawne.

§ 33.

1. Pracownikowi wysłanemu w drogę należy się tytułem strawnego za dobę — 1,50 zł, za obiad 1,00 zł, za kolację 50 groszy. Dobę liczy się od 16-tu godzin wzwyż.

2. Opóźnienie posiłku o dwie godziny nie pociąga za sobą wypłaty strawnego. W drodze godziny pracy nie obowiązują.

Furmanki.

§ 34.

1. Pracownicy otrzymują:
   a) zbiorową furmankę do jednego z najbliższych młynów i z młyna;
   b) do zwózki w dni powszednie swoich produktów rolnych, wyprodukowanych w tymże folwarku;
   c) po księdza — z chrztem, ślubem i pogrzebem.

2. Fornalowi jadącemu wysłaną w interesie pracowników furmanką w dni powszednie czy też świąteczne nie należy się żadne dodatkowe wynagrodzenie, jak też za kolejne wyjazdy w dni świąteczne po doktora, do kościoła itp.

3. Wyjazdy noszące wyraźnie charakter wyjazdów prywatnych pracodawcy poza godzinami pracy winny być wynagradzane jak prace poza godzinami służbowymi. Nie dotyczy to jednak stangretów i ich pomocników.

4. Pracownicy otrzymują furmankę po lekarza i akuszerkę oraz wspólną:
a) jedną na kwartał do najbliższego miasta w dniu targowym;
b) jedną na miesiąc w dzień świąteczny, wybrany przez pracowników do najbliższego miasta, względnie stacji kolejowej, według wyboru pracowników.

5. W razie nieuzasadnionej odmowy dania furmanki w dniu przez pracowników wybranym, pracownikom przysługuje zwrot faktycznych kosztów za wynajętą furmankę; za uzasadnioną odmowę uważa się wyjątkową niemożność gospodarczą dania furmanki w dniu przez pracowników wybranym.

DZIAŁ II. RZEMIEŚLNICY.

§ 1.

Orzeczenie niniejsze dotyczy z jednej strony wszystkich pracodawców rolnych, z drugiej zaś strony: kowali, stelmachów, stolarzy, mechaników, szoferów folwarcznych, ogrodników, chmielarzy, rybaków itp. stałych wykwalifikowanych robotników, zatrudnionych w gospodarstwach rolnych.

§ 2.

1. Obowiązują następujące paragrafy działu I dla ordynariuszy: 3, 4, 5, 7, 10, 12, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33 i 34.

2. Paragrafy 7 i 10 działu I dla ordynariuszy i punkt 4-ty niniejszego paragrafu nie tyczą się ogrodników, chmielarzy, rybaków itp., których charakter zajęcia powoduje konieczność wykonywania pewnych czynności poza ustalonym czasem pracy dziennej.

3. W mieszkaniach dwuizbowych normy opału podnoszą się o 30%.

4. Paragraf 7 orzeczenia dla ordynariuszy (Dział I) obowiązuje z tym, że rzemieślnik za godzinę nadliczbową otrzymuje 45 gr, a za pracę w święta 55 gr za godzinę.

5. Paragraf 17 Działu I dla ordynariuszy obowiązuje z tym, że pracodawca ponosi koszty przemiału lub w zamian dodaje 8% ordynarii w życie.

§ 3.

Paragraf 2 Działu I dla ordynariuszy obowiązuje z tym wyjątkiem, że rok służbowy ogrodników rozpoczyna się z dniem 1-go października.

§ 4.

Pracodawcy nie są uprawnieni do samowolnego zamieniania pewnych świadczeń w naturze na inne. Jeżeli jednak warunki gospodarcze wymagają tej zmiany, może ona być dokonana przez bezpośrednie porozumienie stron przy pośrednictwie inspektora pracy, wreszcie w drodze rozjemczej.

§ 5.

1. Wynagrodzenie winno stanowić o 2 metry ordynarii więcej, w tym jeden metr pszenicy, pensji o 100%, a ziemi o 50% więcej od norm dla ordynariuszy.

2. Pracownicy ugodzeni w charakterze niewykwalifikowanych rzemieślników i spełniający specjalne czynności w majątku otrzymują wynagrodzenie nie mniejsze od karbowych.

Przepisy ogólne.

§ 6.

W stosunku do pracowników, którzy pobierali dotychczas wyższe ogólne wynagrodzenie, niż przewidziane niniejszym orzeczeniem, pozostają w mocy dotychczasowe warunki.

DZIAŁ III. ROBOTNICY SEZONOWI.

1. Orzeczenie niniejsze dotyczy z jednej strony wszystkich pracodawców rolnych, z drugiej strony robotników sezonowych w rolnictwie.

2. Za robotników sezonowych w pojęciu niniejszego orzeczenia uważa się tych robotników, którzy się kontraktowo zobowiązują do robót rolnych w sezonie od dnia zakontraktowania ich do dnia ukończenia tych robót, to jest do dnia 31 października 1939 r., i którzy otrzymają od pracodawcy mieszkanie na czas swojej pracy.

3. Czas pracy obowiązuje ten sam, jaki jest przewidziany w § 7 Działu I dla ordynariuszy.

4. Robotnicy sezonowi otrzymują dworski stół w czeladnej kuchni lub równoważnik w wysokości tygodniowo:

15 kg ziemniaków,
7 litrów mleka zbieranego lub $3^1/_2$ niezbieranego,
$3^1/_2$ kg chleba,
$^1/_2$ kg kaszy,
1 kg grochu,
1 kg mąki,
$^1/_4$ kg soli i
$^1/_4$ kg słoniny.

Wymiana na inny gatunek żywności jest dozwolona za obopólnym porozumieniem, jak również na prośbę robotnika dopuszczalna jest zamiana naturaliów na gotówkę i odwrotnie. Gotowanie strawy odbywa się na koszt pracodawcy.

5. Wynagrodzenie gotówkowe otrzymują robotnicy sezonowi w zależności od grupy powiatów oraz kategorii, do której zostali zaliczeni. Podział powiatów na grupy jest wyszczególniony w § 16 działu I dla ordynariuszy.

a) Wynagrodzenie należne pracownikom sezonowym powinno być wypłacone najpóźniej z chwilą zakończenia stosunku pracy, a to pod rygorem kary wadialnej w wysokości 5% miesięcznie od niewypłaconej zaległości.

b) Ustala się dwie kategorie robotników sezonowych:

I. Kategoria — wszystkie kobiety ponad lat 16-cie i chłopcy do lat 18-tu;

II. Kategoria — wszyscy mężczyźni ponad lat 18-ście.

c) Płaca dzienna robotników sezonowych wynosi w złotych dla powiatów 1 grupy I kat. — 1 zł, II kat. — 1.20 zł; dla powiatów 2 i 3 grupy I kat. — 0.90 zł; II kat. 1.00 zł.

d) Robotnicy sezonowi mogą być godzeni za obopólnym porozumieniem do wykonywania robót akordowych.

6. Obowiązują następujące paragrafy Działu I dla ordynariuszy: 3, 4, 7, 10, 11, 12.

Orzeczenie niniejsze obowiązuje od dnia 1-go kwietnia 1939 r. do dnia 31-go marca 1940 r.

Nadzwyczajna Komisja Rozjemcza stwierdza, że strony zgodnie oświadczyły, iż wyrażają zgodę na przyznanie Głównemu Inspektorowi Pracy prawa interpretacji postanowień orzeczenia niniejszego na wniosek obu lub jednej ze stron po zasięgnięciu opinii zainteresowanych organizacji. Tak ustaloną wykładnię postanowień orzeczenia niniejszego strony będą uważały za obowiązującą.

Lublin, dnia 31 stycznia 1939 r.

Przewodniczący:

(—) Stefan Kwapiński

Przedstawiciel Ministerstwa Opieki Społecznej

Członkowie:

(—) Tadeusz Kozyrski

Przedstawiciel Ministerstwa Sprawiedliwości

(—) Konstanty Czerniewski

Przedstawiciel Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych

TŁOCZONO Z POLECENIA MINISTRA OPIEKI SPOŁECZNEJ.

ZAMÓWIENIA I WPŁATY NALEŻY KIEROWAĆ POD ADRESEM MINISTERSTWA OPIEKI SPOŁECZNEJ, WARSZAWA UL. DŁUGA 38/40.

Drukarnia Państwowa Nr 105153. 10.II.1939. 1000.

Prenumerata roczna 20 zł. **Cena niniejszego numeru 35 gr.**